

Sygn. akt II Ca 774/18

POSTANOWIENIE

Dnia 10 grudnia 2018 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Jarosław Gołębiowski (spr.)
Sędziowie:	SSA w SO Grzegorz Ślęzak SSO Dariusz Mizera
Protokolant:	st. sekr. sąd. Beata Gosławska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 10 grudnia 2018 roku

sprawy z urzędu

z udziałem A. O. i R. O.

o zmianę zarządzeń opiekuńczych

na skutek apelacji uczestniczki A. O.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Bełchatowie

z dnia 12 września 2018 roku, sygn. akt III Nsm 263/18

postanawia: uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Bełchatowie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania za instancję odwoławczą.

SSO Jarosław Gołębiowski

SSA w SO Grzegorz Ślęzak SSO Dariusz Mizera

Sygn. akt II Ca 774/18

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 12 września 2018 roku Sąd Rejonowy w Bełchatowie po rozpoznaniu z udziałem A. O., R. O. o zmianę zarządzeń opiekuńczych postanowił:

- ograniczyć A. O. i R. O. władzę rodzicielską wobec małoletnich D. O. urodzonego (...) i P. O. urodzonego (...) poprzez umieszczenie wyżej wymienionych małoletnich w placówce opiekuńczo-wychowawczej na koszt Skarbu Państwa;
- nie obciążyć uczestników kosztami sądowymi.

Podstawę powyższego rozstrzygnięcia stanowiły przytoczone poniżej ustalenia i rozważania Sądu Rejonowego

Postanowieniem Sądu Rejonowego w Belchatowie z dnia 04.12.2014 r. wydanym w sprawie III Nsm 469/14 ograniczono A. i R. małż. O. władzę rodzicielską wobec małoletnich D. i P. rodz. O.. Postępowanie wykonawcze w ww. zakresie prowadzone jest od grudnia 2014 r.

W dniu 21.09.2016 r. w sprawie III Nsm 43/16 Sąd Rejonowy w Belchatowie wydał postanowienie, w którym ograniczył A. i R. małż. O. władzę rodzicielską wobec małoletnich D. i P. rodz. O. poprzez umieszczenie dzieci w placówce opiekuńczo – wychowawczej. Na skutek apelacji uczestników Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb. postanowieniem z dnia 05.12.2016 r. wydanym w sprawie II Ca 765/16 uchylił ww. postanowienie Sądu Rejonowego w Belchatowie.

Na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Belchatowie z dnia 10.10.2016 r. wydanego w sprawie III RNs 208/16 zobowiązano A. O. do podjęcia leczenia odwykowego w stacjonarnym zakładzie lecznictwa odwykowego.

Postanowieniem Sądu Rejonowego w Belchatowie z dnia 10.10.2016 r. wydanym w sprawie III RNs 205/16 R. O. został zobowiązany do podjęcia leczenia odwykowego w stacjonarnym zakładzie lecznictwa odwykowego.

W dniu 28.02.2018 r. Sąd Rejonowy w Belchatowie wydał postanowienie w sprawie III Nkd 152/17, w którym orzekł o umieszczeniu nieletniego D. O. w młodzieżowym ośrodku wychowawczym.

A. i R. małż. O. oraz małoletni D. i P. rodz. O. zamieszkują z matką uczestnika, L. O. w jej domu.

W rodzinie małż. O. do marca 2017 r. prowadzona była procedura (...) w ramach której systematycznie odbywały się posiedzenia grupy roboczej ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Jako sprawca przemocy w rodzie traktowany był R. O.. Natomiast osobą doznającą przemocy była A. O..

Po raz kolejny uczestniczka zgłosiła, że mąż stosuje wobec niej przemoc fizyczną i psychiczną w dniu 19.02.2018 r. Ponownie została uruchomiona procedura (...), w ramach której odbyły się trzy spotkania grupy roboczej. Na żadne z tych spotkań uczestnicy nie zgłosili się.

Świadcami agresywnych zachowań uczestnika wobec żony są małoletni D. i P.. Dzieci są również obecne podczas awantur, do których dochodzi między rodzicami. W czasie tych kłótni uczestnicy wzajemnie znieważają się słowami wulgarnymi.

W lutym 2018 r. matka uczestnika, L. O. w (...) w B. poinformowała, że synowa oraz syn nadużywają alkoholu i marnotrawią środki przyznane z pomocy społecznej. O nadużywaniu przez uczestników alkoholu mówili również sprawującemu nadzór kuratorowi małoletni D. i P. rodz. O..

A. O. między 3 października 2016 r., a 25 listopada 2016 r. odbyła podstawową terapię odwykową. Po jej zakończeniu nie korzystała z pomocy klubu (...). Nie utrzymuje abstynencji. W dniu 29.05.2018 r. A. O. została odprowadzona przez Policję do szpitala na oddział leczenia uzależnień. W dniu 30.05.2018 r. uczestniczka samowolnie oddaliła się z oddziału.

A. O. ma zdiagnozowaną padaczkę, jednak nie leczy się. Ataki epileptyczne nasilają się kiedy uczestniczka spożywa alkohol.

R. O. w sierpniu br. ukończył podstawową terapię odwykową. Na leczenie został doprowadzony przez Policję. Mimo jej zakończenia nie utrzymuje abstynencji. Wcześniej dwukrotnie podejmował leczenie odwykowe ale terapie przerywał.

Uczestnicy nie pracują. Nie są również zarejestrowani w PUP. Utrzymują się z zasiłków wypłacanych przez MOPS.

W br. małż. O. trzykrotnie byli wzywani przez Sąd na posiedzenie wykonawcze w sprawie Opm 115/14. Nie stawili się na żaden z wyznaczonych terminów.

Uczestnicy często nie wpuszczają do swojego miejsca zamieszkania kuratora sądowego, pracowników socjalnych, dzielnicowego. Nie odbierają od nich połączeń telefonicznych.

W miejscu zamieszkania A. i R. małż. O. w dniu 02.05.2018 r. odnotowano interwencję Policji ze zgłoszenia A. O.. Przybyli na miejsce funkcjonariusze zastali uczestników, którzy byli pod działaniem alkoholu. Natomiast L. O. podała, że uczestniczka zabrała mężowi piwo, które wypila poza domem w obecności młodszego syna, z którym wyszła z domu.

Małoletni D. O. w roku szkolnym 2017/2018 nie uzyskał promocji do następnej klasy. Na brak promocji do klasy III gimnazjum istotny wpływ miała wysoka absencja na zajęciach (opuścił 820 godzin z czego 586 nie zostało usprawiedliwionych), brak chęci nadrobienia zaległości i poprawy ocen niedostatecznych. W miesiącu maju 2018 r. małoletni porzucił szkołę.

P. O. od września br. uczęszcza do II klasy SP. W ubiegłym roku szkolnym małoletni nie odrabiał prac domowych, zdarzało się, że był nieprzygotowany do zajęć.

R. O. nie interesuje się sytuacją szkolną synów. A. O. sporadycznie kontaktowała się z wychowawcą małoletniego P.. Natomiast nie uczestniczyła w zebraniach klasowych. Uczestniczka w szkole starszego syna była na zebraniach we wrześniu 2017 r. i marcu 2018 r. Z uwagi na to, że dyrekcja szkoły nie mogła skontaktować się z rodzicami D. O., w listopadzie 2017 r. wystosowano do nich pismne wezwanie.

Sąd Rejonowy zważył , iż zgodnie z treścią art. 109§1 kro jeżeli dobro dziecka jest zagrożone sąd opiekuńczy wyda odpowiednie zarządzenie ograniczające władzę rodzicielską rodzicom. Podkreślić należy, że ustawodawca nakazuje wskazaną ingerencję we władzę rodzicielską już wtedy, gdy dobro dziecka jest zagrożone. Wychodzi bowiem z założenia, że sąd opiekuńczy powinien działać przede wszystkim profilaktycznie przez zapobieganie ujemnym skutkom niewłaściwego sprawowania władzy rodzicielskiej.

W paragrafie 2 ww. przepisu wskazano, że sąd opiekuńczy może zarządzić umieszczenie małoletniego w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

W przedmiotowej sprawie przesłanka z art. 109 kro została spełniona. Choć w toku sprawy nie była kwestionowana właściwa więź emocjonalna łącząca uczestników z dziećmi to jednak nie można nie zauważyć istotnych zaniedbań A. i R. małż. O. w zakresie zapewnienia synom właściwych warunków wychowawczych. Główną przyczyną tego stanu rzeczy jest fakt, iż uczestnicy nadużywają alkoholu. Pod jego wpływem między małżonkami dochodzi do awantur i przemocy, czego konsekwencją jest objęcie rodziny procedura (...). Świadcami negatywnych zachowań uczestników są małoletni D. i P. rodz. O..

W tym miejscu podnieść należy, że uchylając orzeczenie Sądu Rejonowego w Belchatowie dotyczące umieszczenia małoletnich w placówce opiekuńczo- wychowawczej Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb. uznał, że podjęcie przez A. O. terapii antyalkoholowej (październik/listopad 2016 r.) wskazuje na wolę uczestniczki uwolnienia się od uzależnienia od alkoholu i jeżeli leczenie będzie konsekwentnie kontynuowane daje rękojmię zmiany jej zachowania w zakresie wykonywania władzy rodzicielskiej. Niestety pozytywna prognoza co do determinacji uczestniczki w dążeniu do zerwania z nałogiem okazała się chybiona.

Znamiennym jest, że A. i R. małż. O. pomimo zobowiązania ich przez sąd do podjęcia leczenia odwykowego zlekceważyli orzeczenie i w konsekwencji do odbycia terapii zostali doprowadzeni przez Policję. Małżonkowie mimo odbycia podstawowego programu terapeutycznego nie utrzymują abstynencji. Co więcej uczestniczka nadal twierdzi, że nie ma problemu z alkoholem.

Objęcie rodziny uczestników wsparciem kuratora sądowego, pracowników socjalnych, grupy roboczej MOPS ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie nie przyniosło efektów. Małżonkowie O. nie podjęli żadnych działań zmierzających do zmiany osobistych postaw życiowych i dotychczasowego stylu życia. A. i R. małż. O. nie pracują, nie są również zarejestrowani w PUP i nie posiadają ubezpieczenia zdrowotnego. Wyplacane im świadczenia z MOPS są marnotrawione, przeznaczone na zakup alkoholu.

Postawa uczestników doprowadziła do wszczęcia w maju br. z urzędu postępowania o zmianę zarządzeń opiekuńczych. Okoliczność ta nie zmobilizowała małż. O. do podjęcia współpracy z kuratorem oraz pracownikami socjalnymi w celu modelowania właściwych postaw rodzicielskich. Co więcej uczestnicy nadal świadomie unikali spotkań z przedstawicielami służb pomocowych. Ponadto lekceważyli wezwania sądu na wyznaczone posiedzenia wykonawcze.

Z uwagi na powyższe stwierdzić trzeba, że dzieci wznastają w warunkach nieadekwatnych do ich potrzeb. Pozbawione zostały poczucia bezpieczeństwa, stabilizacji, spokoju domowego oraz właściwych wzorców zachowań. To w konsekwencji negatywnie rzutuje na kształtowanie się osobowości oraz systemu wartości małoletnich, stanowiąc realne zagrożenie dla ich dobra. W tym miejscu podkreślić trzeba, że niewydolność wychowawcza uczestników wobec starszego z synów przyczyniła się do jego demoralizacji, czego skutkiem jest orzeczenie o umieszczeniu go w młodzieżowym ośrodku wychowawczym.

Wobec powyższego dla zapewnienia małoletnim właściwych warunków wychowawczych koniecznym jest umieszczenie ich poza środowiskiem rodzinnym.

Ograniczenie uczestnikom władzy rodzicielskiej poprzez umieszczenie dzieci w placówce opiekuńczo – wychowawczej z jednej strony jest wystarczającym środkiem ochrony interesów małoletnich z drugiej zaś stanowi szansę dla uczestników do przejęcia bieżącej pieczy nad dziećmi o ile podejmują odpowiednie działania w celu uporania się z problemem alkoholowym i negatywnymi konsekwencjami jego spożywania. Jednocześnie wskazać trzeba, że umieszczając dzieci w placówce opiekuńczo – wychowawczej Sąd nie określa precyzyjnie okresu, przez który małoletni mają tam przebywać. Ewentualny termin powrotu D. i P. rodz. O. do domu rodzinnego zależy jedynie od skuteczności podjętych przez ich rodziców działań, które zapewnią sprawowanie przez nich właściwej bieżącej pieczy nad synami.

Z tych wszystkich względów orzeczono jak w punkcie 1 postanowienia.

Apelację od powyższego orzeczenia wniosła uczestniczka zaskarżając ją go w całości.

Domagała się uchylenia zaskarżonego postanowienia uznając je za niesprawiedliwe.

Przyznając fakt nadużywania alkoholu podniosła jednocześnie, że od kilku miesięcy jest abstynentką i zamierza w przyszłości nią pozostać nadto podała, że bardzo kocha dzieci i chce je pozostawić przy sobie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Wniesiona apelacja skutkuje uchynieniem zaskarżonego postanowienia i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania sądowi rejonowemu.

Sprawa niniejsza została wszczęta z urzędu. Przedmiotem postępowania było wydanie zarządzeń opiekuńczych wobec uczestników w związku z wykonywaniem przez nich władzy rodzicielskiej nad małoletnimi D. O. i P. O..

Rozpoznając sprawę Sąd Rejonowy przedmiot sprawy ocenił w płaszczyźnie art. 109 § 1 kro. Sąd badał czy zachodzi konieczność zastosowania zarządzeń ograniczających władzę rodzicielską.

Zakres środków jakie w tym zakresie można zastosować nie jest katalogiem zamkniętym, na co wyraźnie wskazuje brzmienie paragrafu 2-go powołanego przepisu.

Nie oznacza to, że istnieje dowolność w zakresie ingerencji Sądu we władzę rodzicielską rodziców.

Co do zasady należy zgodzić się z zapatrywaniem, że postacią ograniczenia władzy rodzicielskiej jest min. zastosowanie wobec małoletniego pieczy zastępczej.

Jej zastosowanie jest podyktowane dobrem dziecka i winno być poprzedzone stwierdzeniem, że dotychczasowe formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych okazały się niewystarczające.

Pieczka zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców (por. art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. Nr 149, poz. 887 z późn. zm.).

Celem tej pieczy jest przygotowanie dziecka do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, pokonywania trudności życiowych zgodnie z zakresem etyki, nawiązywanie i utrzymywanie bliskich, osobistych i społecznie akceptowalnych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczenia straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych. Pieczka ta ma także na celu zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno - rekreacyjnych (por. art. 33 w/w ustawy).

Ustawodawca wyróżnia 2 formy pieczy zastępczej: rodzinna i instytucjonalną.

Zastosowanie jednej z postaci pieczy zastępczej nie jest dowolne.

Zgodnie z treścią art. 112⁷ § kroi Sąd umieszcza dziecko w instytucjonalnej pieczy zastępczej, jeżeli brak jest możliwości umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej lub z innych ważnych powodów nie jest to zasadne.

Konstrukcja powołanej normy prawnej prowadzi do wniosku, że prymat ma umieszczenie małoletniego w rodzinnej pieczy zastępczej. Gdyby to było niemożliwe z podanych wyżej przyczyn wówczas można dopiero orzec o instytucjonalnej pieczy zastępczej (por. np. art. 112⁷ kro red. Osjada 2017, wyd. 1/J Styk, Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz 2017, wyd. 1, t. 1 i t. 4 i powoływane tamże stanowisko SN, Legalis oraz art. 112⁷ kro red. Pietrzykowski 2018, wyd. 5/K Pietrzykowski, Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Komentarz 2018, wyd. 5, t.2, Legalis).

Treść motywów pisemnych prowadzi do wniosku, że Sąd I instancji w/w kwestii nie badał i były one poza zakresem jego ustaleń i rozważań.

Ponownie rozpoznając sprawę , Sąd rejonowy ponownie ustali czy istnieje konieczność ograniczenia władzy rodzicielskiej a jeżeli tak to w jaki sposób i w jakim zakresie, co wymaga min. zweryfikowania twierdzeń skarżącej zawartych w apelacji.

W przypadku odpowiedzi twierdzącej Sąd rozważy jaki środek w ramach zarządzeń opiekuńczych należy zastosować.

Jeżeli zajdzie potrzeba rozstrzygnięcia o pieczy zastępczej Sąd w pierwszej kolejności obowiązany jest zbadać czy jest możliwość poddania małoletnich rodzinnej pieczy zastępczej. Dopiero w razie stwierdzenia braku takiej możliwości można rozważać dalej idący środek w postaci poddania małoletnich instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Skoro zatem - co wykazano wyżej - istota sprawy nie została rozpoznana na podstawie art. 386 § 4 kpc należało orzec jak w postanowieniu.

SSO Jarosław Gołębiowski

SSA w SO Grzegorz Ślęzak SSO Dariusz Mizera